

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
Dział 1. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski					
1. Położenie geograficzne Polski	• wskazać położenie Polski na mapie Europy; • wymienić sąsiadów Polski; • wymienić cechy położenia Polski; • wymienić skrajne punkty terytorium Polski; • nazwać województwa i ich stolice.	• wymienić wszystkie województwa i ich stolice; • podać przykłady konsekwencji rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.	• wymienić i wskazać na mapie województwa; • wymienić i wskazać na mapie sąsiadów Polski; • wymienić konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.	• wymienić i wskazać na mapie województwa i ich stolice; • scharakteryzować konsekwencje wynikające z rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.	• wymienić i wskazać na mapie województwa i miasta będące siedzibami władz samorządowych; • obliczać rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.
2. Przeszłość geologiczna Polski	• wskazać struktury geologiczne występujące w Polsce.	• korzystając z atlasu nazwać ery, w jakich powstały poszczególne struktury geologiczne; • wskazać i nazwać struktury geologiczne powstałe w poszczególnych orogenezach.	• opisać na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia geologiczne na terenie Polski.	• wykazać związki między wydarzeniami geologicznymi a zróżnicowaniem ukształtowania terenu.	• scharakteryzować na podstawie map i wykresów budowę geologiczną poszczególnych regionów Polski.
3. Łądogłód i polskie pojezierza	• wymienić nazwy zlodowaceń i wskazać ich zasięg na mapie.	• wymienić formy powstałe w wyniku akumulacyjnej i erozyjnej działalności łądogłodu.	• omówić uwarunkowania zlodowaceń w Polsce.	• wyjaśnić genezę wybranych form polodowcowych; • określić możliwość występowania form polodowcowych w najbliższej okolicy.	• omówić cechy charakterystyczne rzeźby młodo- i starogłacialnej oraz wskazać rejony ich występowania w Polsce.
4. Bogactwo skał i minerałów	• wymienić różne typy skał i minerałów występujące w Polsce; • wymienić przykłady wykorzystania skał i surowców mineralnych w działalności człowieka.	• wymienić i wskazać rejony występowania poszczególnych surowców mineralnych.	• opisać na podstawie mapy rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce; • sklasyfikować skały występujące w Polsce ze względu na ich genezę; • określić znaczenie gospodarcze surowców mineralnych.	• wskazać surowce mineralne występujące w najbliższej okolicy, ocenia ich przydatność; • określić zasobność Polski w surowce mineralne na tle Europy.	• omówić zróżnicowanie występowania skał i złóż surowców mineralnych w Polsce z uwzględnieniem budowy geologicznej.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
5. Klimat Polski	- wymienić czynniki kształtujące klimat w Polsce; - nazwać masy powietrza wpływające na klimat; - wymienia termiczne pory roku.	wymienić cechy klimatu Polski, określić rodzaj pogody związanej z poszczególnymi masami powietrza.	- wyjaśnić sposób powstawania frontów atmosferycznych; - omówić cechy klimatu Polski.	określić zmiany pogody wynikające z przemieszczania się frontów atmosferycznych.	scharakteryzować klimat Polski na tle klimatu Europy scharakteryzować czynniki wpływające na zmienność pogody w Polsce.
6. Zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce	wymienić czynniki wpływające na zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce.	omówić na podstawie map klimatycznych zróżnicowanie rozkładu temperatur, opadów, długości trwania okresu wegetacyjnego w Polsce.	wskazać formy działalności człowieka uzależnione od warunków klimatycznych.	scharakteryzować zależności między warunkami klimatycznymi a rolnictwem, turystyką i transportem.	omówić cechy charakterystyczne klimatu własnego regionu na tle Polski.
7. Sieć rzeczna Polski	wskazać na mapie wybrane obiekty hydrologiczne w Polsce.	nazwać i wskazać na mapie główne dorzecza i zlewiska w Polsce.	opisać cechy sieci rzecznej w Polsce.	scharakteryzować dorzecza Wisły i Odry.	wskazać różnice między dorzeczeniami Wisły i Odry na tle innych rzek Europy.
8. Polskie lasy	wskazać na mapie obszary Polski charakteryzujące się największą i najmniejszą lesistością.	wymienić rodzaje lasów.	scharakteryzować poszczególne rodzaje lasów ze względu na skład gatunkowy i siedlisko.	- wyjaśnić zależności między warunkami klimatycznymi a szatą roślinną; - porównać zbiorowiska leśne w różnych częściach Polski.	- wyjaśnić przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości w Polsce oraz na tle Europy; - ocenić potrzebę racjonalnej gospodarki leśnej.
9. Gleby Polski	- wymienić czynniki glebotwórcze; - wyjaśnić znaczenie gospodarcze gleb.	wskazać na mapie rejony występowania poszczególnych typów gleb.	scharakteryzować wybrane typy gleb.	- ocenić wartość użytkową gleb w Polsce; - omówić genezę wybranych typów gleb.	dokonać analizy prostego profilu glebowego.
10. Morze Bałtyckie	wymienić cechy geograficzne Morza Bałtyckiego.	opisać położenie Bałtyku, zróżnicowanie linii brzegowej, główne cechy tego środowiska morskiego.	- omówić cechy fizyczne wód Bałtyku i ich zależność od warunków przyrodniczych; - wskazać państwa nadbałtyckie ze stolicami.	- wyjaśnić zróżnicowanie zasolenia i termiki wód Bałtyku; - określić znaczenie Bałtyku dla regionu; - omówić przebieg granicy morskiej Polski.	wskazać czynniki wpływające na degradację środowiska Morza Bałtyckiego i przedstawić sposoby poprawy warunków.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
11. Stan środowiska	wymienić zmiany, jakie w środowisku naturalnym wywołuje rozwój gospodarczy.	podać przykłady działań, które należy podjąć, aby chronić przyrodę Polski.	wyjaśnić znaczenie terminów: segregacja odpadów, recykling.	omówić wpływ działalności człowieka na atmosferę, wody i gleby.	opisać mechanizm powstawania kwaśnych opadów i wymienić skutki na przyrodę i działalność człowieka.
12. Ochrona przyrody	- wymienić podstawowe formy ochrony przyrody w Polsce; - lokalizować na mapie wybrane parki narodowe.	- lokalizować na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce; - omówić przyrodę w wybranych parkach narodowych.	- wymienić formy ochrony przyrody i wyjaśnić różnice między nimi; - podać przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących w pobliżu miejsca zamieszkania.	opisać zasady rozwoju zrównoważonego.	omówić akty prawne, na podstawie których przyroda w Polsce podlega ochronie.
13. Podsumowanie działu					
Dział 2. Ludność Polski					
14. Ludność Polski na tle Europy i świata	- korzystając z danych statystycznych, odczytać liczbę ludności Polski i innych krajów w różnych okresach; - zdefiniować przyrost naturalny i rzeczywisty	- porównać liczbę ludności Polski z innymi krajami Europy; - zdefiniować współczynnik przyrostu naturalnego	- wykonać prosty wykres zmian liczby ludności Polsce; - obliczyć współczynnik przyrostu naturalnego dowolnego kraju; - podać przyczyny wzrostu populacji Polski i Europy	- omówić tendencje zmian liczby ludności Polski; - podać przyczyny ubytku ludności Polski i Europy na początku XX w.	- prognozować zmiany liczby ludności Polski i Europy; - podać skutki zmiany liczby ludności Polski i Europy.
15. Rozmieszczenie ludności Polski	- wymienić przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki osadnicze; - zdefiniować gęstość zaludnienia.	- odczytywać dane z mapy gęstości zaludnienia Polski i Europy; - porównać gęstość zaludnienia Polski z innymi krajami Europy; - zdefiniować ekumenę.	- porównać mapę gęstości zaludnia wg powiatów i gmin w Polsce oraz ocenić zakres informacji prezentowanych na każdej z nich; - obliczyć gęstość zaludnienia dla dowolnego obszaru.	- podać przyczyny rozwoju populacji najgęściej zaludnionych regionów Polski i Europy; - wskazać przyczyny rozwoju wielkich ośrodków miejskich w Europie; - zaprezentować gęstość zaludnienia własnego regionu i porównać do średniej wartości w Polsce.	- wskazać analogie i odmienności w procesach osadniczych w Polsce i innych krajach europejskich; - porównać na przykładach zalety i wady dla rozwoju demograficznego populacji położonych w centrum i na peryferiach regionu lub kraju.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
16. Rozwój ludności w Polsce i w Europie	• odczytać z wykresów wielkość przyrostu naturalnego; • zdefiniować wyż i niż demograficzny; • wskazać na mapie prezentującej poziom współczynnika naturalnego te województwa, w których jest on najwyższy i najniższy.	• wskazać na wykresach okresy wyżów i niżów demograficznych; • zdefiniować współczynnik urodzeń i zgonów; • podać przykłady województw o najniższym i najwyższym przyroście naturalnym.	• wykonać prosty wykres zmian ruchu naturalnego ludności w Polsce; • wskazać okresy występowania w Polsce niżów i wyżów demograficznych; • przedstawić na mapie zróżnicowanie wielkości przyrostu naturalnego w Polsce według województw.	• określić przyczyny występowania wyżów i niżów demograficznych; • analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego Polski; • zdefiniować kompensacyjny wyż demograficzny; • podać przyczyny zróżnicowania wielkości przyrostu naturalnego w Polsce.	• analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego własnego regionu; • ocenić skuteczność działań władz różnych krajów europejskich w zakresie zwiększenia dzietności; • na dowolnych przykładach określić skutki społeczne i gospodarcze wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego (na poziomie województw i krajów).
17. Struktura płci i wieku mieszkańców Polski	• odczytać z piramidy wieku i płci liczebność danej grupy wiekowej; • określić, jakie dane można odczytać z piramidy wieku i płci; • zdefiniować współczynnik feminizacji; • zdefiniować pojęcie przeciętne trwania życia.	• wskazać na piramidzie wieku i płci przedziały wiekowe ludności w wieku produkcyjnym; • odczytać z piramidy wieku i płci przedziały wiekowe w których przeważają w polskim społeczeństwie kobiety i mężczyźni; • wyjaśnić zjawisko nadumieralności mężczyzn.	• obliczyć współczynnik feminizacji dla dowolnego województwa lub kraju • wykonać prosty wykres zmian współczynnika feminizacji w Polsce po II wojnie światowej • analizować piramidę wieku i płci i na jej podstawie porównać liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym	• określić przyczyny zmian współczynnika feminizacji w Polsce; • porównać piramidy wieku i płci Polski z innymi krajami europejskimi i ocenić stopień dojrzałości społeczeństw; • wskazać w Europie kraje o młodym społeczeństwie i kraje ze starzejącą się populacją; • wykonać uproszczoną piramidę wieku i płci dla Polski.	• ocenić znaczenie imigracji dla populacji społeczeństw starzejących się; • przedstawić skutki społeczne i kulturowe imigracji do państw o starzejącym się społeczeństwie; • przedstawić strukturę wieku i płci własnej miejscowości (regionu) i ocenić ją (społeczeństwo młode, dojrzałe, starzejące się).

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
18. Zróżnicowanie społeczne ludności Polski i Europy	• odczytać z wykresów kołowych strukturę ludności; • zdefiniować pojęcia mniejszość narodowa i etniczna; • podać przykłady grup etnicznych i mniejszości narodowych w Polsce; • wymienić religie i wyznania istniejące w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm.	• wymienić mniejszości narodowe i etniczne w Polsce; • wskazać na mapie zasięg głównych religii i wyznań w Europie.	• wymienić i wskazać na mapie mniejszości narodowe i etniczne oraz główne grupy etnograficzne w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm funkcjonalny; • omówić poziom wykształcenia społeczeństwa Polski.	• podać przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce; • podać przykłady krajów wielonarodowych w Europie; • potrafi wymienić i wskazać na mapie kraje o zróżnicowanej strukturze wyznaniowej; • potrafi wskazać w Europie kraje w których mieszka duża liczba wyznawców islamu; • omówić zmiany, jakie zachodzą w poziomie wykształcenia mieszkańców Polski i innych krajów Europy.	• przedstawić skutki społeczne uznania Ślązaków za grupę etniczną w Polsce; • wskazać przykłady wpływu mniejszości narodowych i grup etnicznych na rozwój kultury narodowej; • przedstawić wady i zalety dużego zróżnicowania religijnego wybranego kraju Europy; • porównać poziom wykształcenia statystycznego Polaka i Europejczyka.
19. Praca i bezrobocie	• odczytać z wykresów kołowych strukturę zatrudnienia ludności; • zdefiniować pojęcia bezrobocia i prywatyzacji.	• zdefiniować pojęcia stopy bezrobocia i ludności aktywnej zawodowo; • wymienić województwa, regiony Polski, w których bezrobocie jest najwyższe i najniższe.	• podać przyczyny bezrobocia w Polsce; • przedstawić na mapie zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce.	• omówić zmiany, jakie zaszły w strukturze zatrudnienia w Polsce po II wojnie światowej; • porównać strukturę zatrudnienia w Polsce i w innych krajach Europy; • analizować wskaźnik bezrobocia w różnych skalach przestrzennych.	• porównać strukturę zatrudnienia w regionie zamieszkania ze strukturą krajową i europejską oraz wskazać przewagi lub zapóźnienia; • wskazać i ocenić sposoby rozwiązywania problemu bezrobocia w Polsce i w Europie.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
20. Migracje w Polsce i w Europie	- zdefiniować pojęcia migracji, emigranta i imigranta; - podać przykładów krajów, w których istnieją skupiska Polonii.	- zdefiniować pojęcie salda migracji; - podać przykłady fal migracyjnych w Polsce; - przedstawić na mapie rozmieszczenie Polonii na świecie.	- omówić przyczyny migracji; - przedstawić na mapie rozmieszczenie migracji; - wymienić kraje, do których najczęściej wyjeżdżają Polacy; - wymienić kraje, z których najczęściej przyjeżdżają do Polski imigranci.	- wyjaśnić rozmieszczenie migracji; - omówić konsekwencje migracji.	- porównać dawne i współczesne migracje Polaków; - porównać migracje Polaków z migracjami w Europie.
21. Urbanizacja Polski na tle Europy	- wymienić przyczyny migracji ze wsi do miast; - zdefiniować pojęcia urbanizacja i aglomeracja.	- zdefiniować pojęcia suburbanizacja, aglomeracja monocentryczna i aglomeracja policentryczna (konurbacja); - podać przykłady aglomeracji monocentrycznej oraz policentrycznej.	- porównać poziom urbanizacji Polski z innymi krajami Europy; - wskazać na mapie największe aglomeracje Polski i Europy.	- analizować zmiany w osadnictwie wiejskim i miejskim; - potrafi wymienić przykłady krajów o najwyższym i najniższym poziomie urbanizacji w Europie.	- analizować przestrzenny rozwój przykładowego miasta; - porównać procesy urbanizacyjne zachodzące w Polsce i w innych krajach Europy.
22. Polskie miasta	- wymienić główne funkcje miasta; - wymienić przyczyny rozwoju miast w Polsce; - wymienić 5 największych miast Polski.	- podać przykłady rozwoju miast w dogodnych warunkach przyrodniczych; - wymienić i wskazać na mapie główne miasta Polski.	- opisać funkcję wybranych miast Polski i Europy; - analizować sieć miejską Polski i porównać ją siecią miast w Europie.	określić, które z warunków przyrodniczych i pozapryrodniczych sprzyjały rozwojowi miast – podać przykłady z Polski i Europy.	wyjaśnić na przykładach, dlaczego najszybciej rozwijają się największe miasta.
23. Podsumowanie działu					

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
Dział 3. Główne zagadnienia gospodarcze Polski					
24. Gospodarka narodowa	• wyjaśnić, co to jest gospodarka narodowa; • opisać, czym zajmuje się rolnictwo, przemysł i usługi; • wyjaśnić, co to jest Produkt Krajowy Brutto.	• porównać na podstawie wykresu strukturę PKB wg sektorów gospodarki w Polsce i wybranym kraju europejskim.	• porównać strukturę zatrudnienia wg sektorów gospodarki w Polsce i w krajach Europy Zachodniej; • zakwalifikować działalność gospodarczą do poszczególnych sektorów gospodarki narodowej.	• sformułować wniosek dotyczący związku między strukturą zatrudnienia oraz PKB a poziomem rozwoju gospodarczego; • wskazać na mapie politycznej świata kraje o podobnej do Polski wartości PKB na 1 mieszkańca.	• wyjaśnić, co to jest globalizacji i podać przykłady przejawów globalizacji w życiu codziennym; • podać pozytywne i negatywne skutki globalizacji; • wymienić inne niż PKB wskaźniki poziomu rozwoju gospodarczego państw.
25. Funkcje rolnictwa i czynniki przyrodnicze jego rozwoju	• wyjaśnić, czym zajmuje się rolnictwo; • wymienić przyrodnicze czynniki, decydujące o rozwoju rolnictwa w Polsce.	• na podstawie map tematycznych opisać warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce.	• omówić funkcję gospodarczą, społeczną i przestrzenną rolnictwa; • scharakteryzować przestrzenne zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce.	• wyjaśnić wpływ zmienności pogody na rolnictwo w Polsce; • wymienić typy gleb występujących w Polsce i omówić ich przydatność rolniczą.	• omówić przestrzenne zróżnicowanie gleb o różnej przydatności dla rolnictwa; • wyjaśnić, co to jest agroklimat.
26. Czynniki pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa	• wymienić czynniki pozaprzyrodnicze mające wpływ na rozwój rolnictwa w Polsce i omówić wybrane z nich.	• omówić wpływ czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce; • wymienić jednostki miar używane w rolnictwie (ar, hektar, tona, kwintal).	• interpretować dane statystyczne w celu ustalenia pozycji Polski w produkcji rolnej w Europie i na świecie.	• sprawnie posługiwać się jednostkami miar używanymi w rolnictwie, wykonywać przeliczenia.	• omówić wpływ przynależności do Unii Europejskiej na funkcjonowanie rolnictwa w Polsce.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
27. Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	- wymienić nazwy podstawowych roślin uprawianych w Polsce oraz gatunki zwierząt hodowlanych; - opisać na prostych przykładach związek między warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem upraw roślin i chowu zwierząt.	- podać przykłady roślin zaliczanych do różnych grup (zboża, pastewne, przemysłowe, owoce i warzywa) uprawianych w Polsce; - wskazać na podstawie kartogramu województwa o największym i najmniejszym pogłowiu bydła i trzody chlewnej;	opisać rozmieszczenie podstawowych roślin uprawnych i zwierząt hodowlanych w Polsce.	- wyjaśnić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia roślin uprawnych w Polsce; - omówić występowanie chowu zwierząt w Polsce.	ocenić jakość żywności produkowanej w Polsce i wskazać jej zalety oraz wady.
28. Gospodarka morska	- opisać położenie Polski względem Morza Bałtyckiego; - wskazać konsekwencje nadmorskiego położenia Polski.	podać i opisać przykłady działalności gospodarczej w różnych sektorach gospodarki narodowej związanych z gospodarką morską.	- ocenić możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce; - wymienić wybrane gatunki ryb morskich i słodkowodnych.	opisać perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w podziale na poszczególne obszary działalności gospodarczej.	wymienić i opisać działania podejmowane przez społeczność międzynarodową w celu ochrony różnorodności biologicznej mórz i oceanów.
29. Przemysł i jego funkcje	- omówić, czym zajmuje się przemysł; - wymienić przykłady produktów wytworzonych w przemyśle; - na podstawie wykresu strukturalnego opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej.	wymienić rodzaje działalności przemysłowej i opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej w Polsce.	- opisać udział przemysłu w strukturze zatrudnienia oraz wytwarzania Produktu Krajowego Brutto; - omówić wpływ przemysłu na gospodarkę, społeczeństwo i przestrzeń.	- wymienić i opisać czynniki lokalizacji zakładów reprezentujących wybrane rodzaje działalności przemysłowej; - opisać wybrany zakład przemysłowy, jego wpływ na otoczenie, w szczególności negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.	omówić wpływ indywidualnych decyzji konsumenckich na rozwój przemysłu kraju.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
30. Przemysł energetyczny	- wymienić odnawialne i nieodnawialne źródła energii elektrycznej; - omówić znaczenie węgla kamiennego i brunatnego w strukturze produkcji energii elektrycznej w Polsce.	omówić przy pomocy mapy tematycznej rozmieszczenie surowców energetycznych w Polsce.	- porównać strukturę produkcji energii elektrycznej według źródeł w Polsce i w wybranych krajach Europy; - omówić wpływ produkcji energii elektrycznej wg poszczególnych źródeł energii na środowisko przyrodnicze.	- wskazać związek między oszczędzaniem energii a pozytywnym wpływem na przyrodę; - podać sposoby ograniczenia zużycia energii elektrycznej.	podać argumenty za i przeciw budowie w Polsce elektrowni atomowej.
31. Okręgi przemysłowe w Polsce	- wyjaśnić znaczenie terminów: zakład przemysłowy, okręg przemysłowy, koncentracja przemysłu, restrukturyzacja przemysłu; - omówić wpływ przemysłu na środowisko.	- wymienić przyczyny koncentracji przemysłu w okręgach; - na podstawie mapy wskazać rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce.	omówić na wybranych przykładach, na czym polega restrukturyzacja zakładów przemysłowych w Polsce.	- wymienić zalety i wady koncentracji przemysłu w okręgach przemysłowych; - podać przykłady deklomracji przemysłu w Polsce.	- wyjaśnić, czym są specjalne strefy ekonomiczne oraz opisać przyczyny i skutki powstawania SSE w Polsce; - wskazać na mapie wybrane SSE w Polsce.
32. Przemysł zaawansowanych technologii	- wymienić wybrane produkty przemysłu zaawansowanych technologii; - na podstawie analizy danych statystycznych porównać nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce i krajach Unii Europejskiej.	- wymienia czynniki lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii; - omawia zmiany czynników lokalizacji przemysłu high-tech względem tradycyjnych gałęzi przemysłu.	- wyjaśnić, czym różni się przemysł zaawansowanych technologii od tradycyjnych gałęzi przemysłu; - omawia wpływ rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii na życie mieszkańców.	- wskazać na mapie lokalizację Krakowskiego Parku Technologicznego i Doliny Lotniczej i omawia ich wpływ na przemysł w Polsce; - wskazać przykłady sukcesów polskich przedsiębiorstw branży high-tech na arenie międzynarodowej.	ocenia możliwości dalszego rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce.
33. Rola usług w gospodarce Polski	wymienić przykłady działalności gospodarczej zaliczanej do sektora usług.	scharakteryzować różnorodność usług występujących w Polsce.	omówić na wybranych przykładach rozwój usług w Polsce.	wykazać związek między rozwojem usług a podnoszeniem się poziomu rozwoju gospodarczego kraju i regionu.	wyjaśnić szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
34. Transport i łączność	• podać przykłady różnych rodzajów transportu; • omówić wady i zalety wybranych rodzajów transportu.	• wyjaśnić znaczenie terminów: komunikacja, transport, łączność; • omówić wady i zalety różnych rodzajów transportu wykorzystywanych w Polsce.	• opisać zależność między stosowanym rodzajem transportu a rodzajem i masą towaru, dystansem, czasem i kosztami; • wskazać na mapie województwa o najlepiej i najgorzej rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej.	• ocenić znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego kraju.	• uzasadnić konieczność ponoszenia przez państwo wysokich kosztów budowy infrastruktury transportowej.
35. Atrakcje turystyczne Polski	• wymienić najważniejsze atrakcje turystyczne w Polsce i wskazać ich położenie na mapie; • podać przykłady polskich obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.	• omówić wybrane przyrodnicze i pozaprzyrodnicze atrakcje turystyczne w Polsce; • wymienić obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.	• uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.	• omówić wpływ mieszkańców Polski na rozwój kulturowy kraju.	• dokonać refleksji nad wartością wybranych walorów turystycznych Polski.
36. Wakacje w Polsce	• wymienić ważniejsze regiony turystyczne Polski; • omówić wybrany przez siebie region turystyczny w Polsce.	• wskazać na mapie fizycznej Polski regiony o szczególnych walorach turystycznych.	• opisać związek między rozwojem turystyki a wzrostem presji na środowisko przyrodnicze.	• uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego; • podać argumenty na to, że Polska jest, bądź nie jest, krajem atrakcyjnym turystycznie.	• podać argumenty świadczące o pozytywnym wpływie turystyki na rozwój gospodarczy oraz o jej negatywnym wpływie na środowisko przyrodnicze.
37. Podsumowanie działu					

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego					
38. Powódzie i ochrona przeciwpowodziowa	• wyjaśnić, czym jest powódź; • podać przykłady przyczyn występowania powodzi; • wymienić kilka metod ochrony przeciwpowodziowej.	• odróżnić powódź od wezbrania; • na podstawie map, danych liczbowych oraz innych materiałów źródłowych podać konsekwencje wystąpienia powodzi.	• uzasadnić stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej; • wykazać związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym; • określić wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi.	• klasyfikować i wyjaśnić przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi; • analizować i porównać konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej; • określić wpływ zabudowy obszarów zalewowych na skutki powodzi.	• dokonać oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze; • zaproponować i uzasadnić dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze.
39. Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	• podać przykłady surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce; • wymienić wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych.	• na podstawie materiałów podać przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki; • dokonać podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze.	• na wybranych przykładach uzasadnić rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce; • wyjaśnić związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi kierunkami rozwoju energetyki.	• określić warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych.	• wyszukać informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie; • dokonać oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie.
40. Rozwój dużych miast a zmiany w strefach podmiejskich	• podać cechy środowiska geograficznego i opisać warunki życia w dużym mieście i w strefie podmiejskiej.	• na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazać zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej; • wymienia przykłady nowych kierunków zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej.	• wyjaśnić przyczyny przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej; • wyjaśnić przyczyny przenoszenia działalności gospodarczej do strefy podmiejskiej.	• identyfikować i wyjaśnić zmiany w zakresie zagospodarowania terenu i stylu zabudowy na przykładach stref podmiejskich; • opisać i wyjaśnić zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich; • podać własną definicję pojęcia suburbanizacja.	• dokonać krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast; • prognozować przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
41. Wpływ migracji na strukturę demograficzną wsi	- wyjaśnić pojęcie migracji ze wsi do miast; - podać przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast.	- wyjaśnić pojęcie salda migracji; - na podstawie mapy opisać zróżnicowanie salda migracji w Polsce.	- na podstawie piramidy demograficznej charakteryzować strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej; - podać przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast; - wyjaśnić przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi.	- wyjaśnić wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin; - wyjaśnić wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi.	- porównać przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich; - zaproponować sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi.
42. Zmiany polityczne i gospodarcze a struktura zatrudnienia	- wyjaśnić czym jest bezrobocie; - podać najważniejsze przyczyny i skutki występowania bezrobocia.	na podstawie materiałów opisać zmiany liczby zatrudnionych w różnych gałęziach przemysłu w Polsce.	- charakteryzować zmiany w sektorach zatrudnienia w Polsce obserwowane po transformacji gospodarczej; - wyjaśnić przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce.	- wykazać wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia; - wyjaśnić przyczyny i konsekwencje wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce.	- samodzielnie wyszukiwać informacje na temat sposobów zapobiegania bezrobociu w Polsce; - ocenić skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia.
43. Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw	podać przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych.	- na podstawie danych statystycznych opisać zmiany długości sieci dróg szybkiego ruchu w Polsce; - wyjaśnić, czym jest centrum logistyczne; - na podstawie mapy określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych nieopodal ważnych szlaków komunikacyjnych.	- wyjaśnić korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych; - na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych.	- identyfikować związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych; - wyjaśnić na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych.	na podstawie dostępnych materiałów dokonać oceny dowolnego obszaru położonego w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
44. Walory turystyczne Pobrzeża Bałtyku i Małopolski	• podać przykłady walorów turystycznych Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; • opisać własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce.	• wyjaśnić dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów; • na podstawie materiałów udowodnić, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski; • na podstawie diagramów opisać zmiany liczby turystów nad Bałtykiem.	• na podstawie mapy tematycznej opisać zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach; • porównać atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce.	• dokonać wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeża Bałtyku; • określić wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.	• odszukać informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski; • projektować zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie.
45. Podsumowanie działu					
Dział 5. Własny region i „mała ojczyzna”					
46. Badanie własnego regionu	• wskazać położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; • na podstawie mapy opisywać położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka.	• charakteryzować środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych.	• rozpoznawać skały występujące we własnym regionie; • przedstawiać w dowolnej formie przyrodnicze i kulturowe walory regionu.	• prezentować główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych.	• wykazać zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu.
47. Jak zaplanować wycieczkę	• podać podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych.	• dobierać odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej; • w czasie wycieczki wykorzystać mapę do orientacji w terenie.	• dostosować długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki; • prowadzić dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej; • po zakończeniu wycieczki porządkować oraz prezentować zebrane materiały.	• projektować trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji.	• pełnić funkcję przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazać uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń potrafi:				
48. Formy współpracy regionalnej	• podać przykładowe formy współpracy pomiędzy regionami.	• na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnić korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej; • podać korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów.	• wyszukać informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi; • uzasadnić przesłanki zawiązywania umów partnerskich z innymi regionami.	• krytycznie ocenić efekty współpracy międzyregionalnej; • przeprowadzić prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań spotykanych w regionach zagranicznych.	• zaproponować nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi.
49. Poznawanie „małej ojczyzny”	• określić obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym; • docenić własną rolę, w kształtowaniu małej ojczyzny.	• przedstawić w dowolnej formie atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki.	• rozpoznawać w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”.	• porównać zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny i kolegów; • wyjaśnić przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby.	• projektować na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.
50. Podsumowanie działu					